

تنش میان هند و پاکستان به درگیری نظامی ختم شد

آتش جنگ در شبه قاره

آسیا

علیرضا جتتی

روزنامه نگار

تشدید تنش میان هند و پاکستان شاید همان طور که انتظار می رفت پس از لغاطی های تهدیدآمیز طرفین، آتش درگیری را در منطقه‌ای شعله‌ور کرد که از نظر ژئوپلیتیک می‌تواند بحران را به سراسر شبه قاره و آسیای جنوبی سرایت د ه د.

دولت هند بامداد چهارشنبه به مناطقی از پاکستان و کشمیر تحت اداره پاکستان حمله موشکی کرد. هند مدعی است «عملیات سندور» در پاسخ به کشته شدن ۲۶ گردشگر هندی در منطقه پهلگام واقع در کشمیر تحت کنترل هند، مراکز آموزشی توریستی را هدف قرار داد؛ پاکستان می‌گوید دهلی نو اقدامی جنگی انجام داده و به مناطق غیرنظامی حمله کرده است و پاسخ اسلام‌آباد در جای خود محفوظ است. پاکستان همچنین از ساقط کردن چند جنگنده هندی هم خبر داده است.

تنش میان این ۲ همسایه، موجی از نگرانی را در سیاست بین‌الملل ایجاد کرده است. محیط هسته‌ای و حمایت تسلیحاتی که قدرت های جهانی از هند و پاکستان کرده‌اند، شبه قاره را به دیگ جوشانی تبدیل کرده که انفجار آن جهان را تحت تأثیر قرار می دهد. این نگرانی ها به ویژه در دوره فعلی نظام بین‌الملل که رژیم‌های حقوقی، معاهدات بین‌المللی و سازمان‌های حافظ ثبات در جهان مثل سازمان ملل کاملاً بی اعتبار شده و کارکرد خود را از دست داده‌اند، فزاینده‌تر شده است. همچنین

کشمیر، بهای این تنش را می پردازد

منال فاطمه

دستیار مدیر در ابتکار امنیت خاورمیانه

حملات هوایی هند دنیامیک های شکننده و ناپایدار محیط امنیتی منطقه را برجسته می کند. این واکنش پیش بینی شده بود و تحت فشار داخلی بر دولت هایپرملی گرای دهلی نو و یک پیشینه طولانی که به طور مشابه به خصومت های فرامرزی منجر شد، شکل گرفت. این تبادل چرخه‌ای حملات، لغاظی ها و تلافی ها چیز جدیدی نیست. با این حال، همین آشنایی دقیقاً ناکامی ناامیدکننده‌ای را در یادگیری از اشتباهات گذشته برجسته می کند. هر دو دولت به روایت‌های ریشه‌ای خود

بارگشتند: هند به سوابق پاکستان در پناه دادن به گروه‌های شورشی اشاره کرد و پاکستان ادعا کرد که حمله یک عملیات دروغین بوده است. این بازی متقابل اتهام‌ها نشان‌دهنده یک فلج استراتژیک عمیق‌تر است؛ ناتوانی یا عدم تمایل به پرداختن به علل ریشه‌ای درگیری.

در کانون این رویارویی مردم کشمیر قرار دارند. در روزهای اخیر، کشمیری ها در برخی از بخش‌های کشمیر تحت اداره هند با اذیت و آزار و حملات فیزیکی روبه‌رو شده‌اند که گفته می شود در تلافی حمله پهلگام انجام شده است. این حوادث که به سرکوب سیاسی و کنترل امنیتی دهه‌ها در منطقه افزوده شده، نشان می دهد که چگونه کشمیری های عادی همچنان بهای واکنش‌های دولت و جامعه را در میان تنش‌های تجدید شده هند-پاکستان می پردازند.

آشکار در نهایت خطر تصاعد بحران را به دنبال دارد.

این تحولات در حالی است که شرایط در شبه قاره برای کاهش تنش چندان مساعد نیست. اوضاع در کشمیر از گذشته ناپایدارتر شده است.

سیاست‌های سخت‌گیرانه هند تحت رهبری مودی و تحمیل حکومت مستقیم مرکزی بر کشمیر، موجب بیگانگی عمیق در این منطقه با اکثریت مسلمان این منطقه شده است.

در قلب بحران کشمیر، ترکیبی انفجاری از عناصر فرهنگی، حکمرانی اقتدارگرایانه و نارضایتی‌های سیاسی حل‌نشده نهفته است. حزب ملی گرای هندو «بهارتیا جاناتا» به رهبری مودی مدت‌ها خواهان حذف وضعیت ویژه‌ای بود که تنها ایالت با اکثریت مسلمان هند از آن برخوردار بود تا بتواند به شکلی قوی‌تر کشمیر را تحت کنترل دهلی نو درآورد و هویت متمایز کشمیری را تضعیف کند. مقامات هندی کنترل کامل بر اطلاعات اعمال کرده‌اند، حکمرانی محلی را تضعیف کرده و محیطی پدید آورده‌اند که در آن مخالفت سرکوب می شود و این امر منطقه را ناپایدارتر و کمتر قابل حکمرانی ساخته است. چرخه حمله و تلافی ادامه یافته و هر رویداد احتمالی، خطر تشدید تنش میان هند و همسایه مجز به سلاح هسته‌ای را افزایش داده است.

حمله هند و پاسخ احتمالی پاکستان، می‌تواند به تشدید تنش منجر شوند؛ با این خطر همیشگی که یک محاسبه اشتباه، به درگیری گسترده‌تر و در بدترین حالت، به رویارویی هسته‌ای منجر شود. فارن افرز هفته گذشته در گزارشی نوشت که خطرناک‌ترین سناریو آن است که واکنش نظامی هند، ضدحمله‌ای شدیدتر از سوی پاکستان را به دنبال داشته باشد

و زنجیره‌ای از واکنش‌ها را به راه اندازد که هیچ‌یک از طرفین نتوانند به‌راحتی مهارش کنند. در حالی که هر دو کشور در حالت آماده‌باش بالا قرار دارند و احساسات ملی گرایانه نیز به شدت بالا گرفته، خطر اشتباه محاسباتی یا تشدید ناخواسته بحران، بسیار بیشتر از آن چیزی است که تحلیلگران یا افکارعمومی درک می کنند. در بدترین حالت، این سناریو می‌تواند به سرعت به جنگی تمام‌عیار بدل شود که سایه تهدید استفاده از سلاح‌های هسته‌ای بر آن افتاده و ویرانی فاجعه‌بار را در سراسر جنوب آسیا به دنبال خواهد داشت. اینکه بحران ۲۰۱۹ به‌طور مسالمت‌آمیز پایان یافت، هیچ تضمینی برای تکرار آن در بحران بعدی نیست. کشورهای مجز به سلاح هسته‌ای نمی‌توانند به خوش‌شانسی برای جلوگیری از ماریج تشدید تنش قاجعه‌بار تکیه کنند. خطر تشدید تنش -چه عمدی، چه ناخواسته- بیش از هر زمان دیگری است و پیامدهای هرگونه اشتباه محاسباتی می‌تواند برای جنوب آسیا و حتی جهان، فاجعه‌بار باشد.

تایم لاین درگیری‌های هند و پاکستان

درگیری بین هند و پاکستان از تقسیم «هند بریتانیا» در سال ۱۹۴۷ که در «قانون استقلال هند» تصویب شد، نشأت می‌گیرد. این تقسیم‌بندی، پاکستان با اکثریت مسلمان و هند با اکثریت هندو را ایجاد کرد و به مناطق متنوعی چون جامو و کشمیر اجازه داد تا کشور مورد الحاق خود را انتخاب کنند. مهاراجه (حاکم کشمیر) در آن زمان در ابتدا به دنبال استقلال بود، زیرا کشمیر برای قرن‌ها تحت سلطه امپراتوری‌های فاتح قرار داشت و مورد غفلت واقع شده بود. اما در نهایت، برای دریافت کمک در برابر هجوم دامداران پاکستانی، با الحاق به هند موافقت کرد و این امر جنگ هند و پاکستان در سال‌های ۱۹۴۷-۴۸ را برانگیخت. توافق کراچی در سال ۱۹۴۹ به طور موقت خشونت‌ها در منطقه جامو و کشمیر را با ایجاد یک خط آتش پس تحت نظارت کمیته آتش‌بس سازمان ملل پایان داد. تنش‌ها تا سال ۱۹۶۵ به تدریج افزایش یافتند تا زمانی که به یک درگیری مرزی به جنگی تمام‌عیار منجر

کارشناسان شورای آتلانتیک حمله هند به پاکستان را بررسی کردند

تنش یا جنگ؟

هند اعلام کرد که این حملات پاسخی به حمله

تورویستی در پهلگام در کشمیر تحت کنترل هند در ماه آوریل بود که بیست و شش نفر هندی را کشته بود و دولت هند این حمله را به دولت پاکستان نسبت داده است. عملیات هند در شرایطی صورت گرفت که نگرانی‌ها درباره تشدید تنش‌ها میان دو کشور در هفته‌های اخیر وجود داشت و ممکن بود این تنش‌ها

به جنگ منجر شود. پاکستان با آتش توپخانه پاسخ داد و ادعا کرد که تعدادی از جنگنده‌های هندی را سرنگون کرده است. این درگیری بین دو قدرت دارای سلاح هسته‌ای به کجا خواهد رسید؟ و این رویارویی چگونه نزاع طولانی مدت دو کشور بر سر کشمیر را تحت تأثیر قرار خواهد داد؟ کارشناسان شورای آتلانتیک سناریوهای این تشدید تنش را بررسی می کنند.

جهانی معرفی می کند، نمی تواند

بی‌ثباتی را تحمل کند. در یک

جغرافیای هسته‌ای، هزینه‌های تشدید تنش‌ها، چه عمدی و چه

تصادفی، غیرقابل محاسبه است.

ایالات متحده تا کنون به طور خنثی

در این موضوع دخالت کرده است.

مارکو روبیو، وزیر امور خارجه در

روزهای اخیر با دهلی نو و اسلام‌آباد

تماس گرفته و اشاره کرده است

که واشنگتن از طرفین می خواهد

تا تنش‌ها را کاهش دهند. دونالد

جمهوری ایالات متحده، دونالد

ترامپ، سه شنبه شب در واشنگتن

گفت: «فقط امیدوارم که خیلی

سریع تمام شود.» دولت باید همه

فشارهای ممکن را برای اطمینان

از این موضوع وارد کند. این

تهدیدات خطرانی برای تلاش‌های

اقتصادی منطقه‌ای ایجاد می کند

و امنیت هر دو کشور را تهدید

می کند. شکوفایی منطقه‌ای به

صلح پایدار وابسته است که در

صورت ادامه تهدید جنگ میان دو

کشور هسته‌ای مسلح، امکان پذیر

نخواهد بود.

تشدید حملات بعید است

الکس پلیتاس

رئیس پروژه ضد تروریسم شورای آتلانتیک

«عملیات سندور» هند یک عملیات محدود است. این حملات واکنشی مستقیم به حمله تروریستی ۲۲ آوریل ۲۰۲۵ در کشمیر تحت اداره هند بوده که در آن شبه‌نظامیان جبهه مقاومت (TRF) که به‌طور غیررسمی به لشکر طایفه مستقر در پاکستان مرتبط هستند، بیست و شش غیرنظامی، عمدتاً گردشگران هندی را کشته‌اند. وزارت دفاع هند این عملیات را «متمرکز،

جهان

واکنش نشان دادند و درگیری دهه‌فته‌ای، دست‌کم هزار کشته از دو طرف برجای گذاشت. در سال ۲۰۰۸، گروهی از مهاجمان مسلح وابسته به گروه پاکستانی لشکر طایفه، حمله‌ای گسترده در پایتخت مالی هند، بمبئی انجام دادند که منجر به کشته شدن ۱۶۶ نفر شد. دهلی نو سروس اطلاعاتی پاکستان را به دست داشتن در این حمله متهم کرد. در سال ۲۰۱۴، مذاکرات صلح با پاکستان برود، پس از آنکه نخست‌وزیر جدید هند، نازندرا مودی، نواز شریف نخست‌وزیر پاکستان را برای شرکت در مراسم تحلیف خود دعوت کرد. با وجود دوره‌ای کوتاه از خوش‌بینی، روابط در اوت ۲۰۱۴ دوباره تیره شد، زمانی که هند مذاکرات برنامه‌ریزی شده با وزیر امور خارجه پاکستان را به دلیل ملاقات کمیسر عالی پاکستان در هند با رهبران جدایی‌طلب کشمیری لغو کرد. روند به

خطر تشدید

تنش -چه

عمدی، چه

ناخواسته-

بیش از هر

زمان دیگری

است و

پیامدهای

هرگونه اشتباه

محاسباتی

می تواند برای

جنوب آسیا و

حتی جهان،

فاجعه‌بار

باشد

شد. سال ۱۹۷۱، هند و پاکستان بار دیگر بر سر «پاکستان شرقی» وارد جنگ شدند که با حمایت نیروهای هندی، این منطقه به استقلال رسید و کشور کنونی بنگلادش تأسیس شد. هند و پاکستان تلاش کردند با امضای توافق شیملا در سال ۱۹۷۲، دورانی جدید از روابط دو جانبه را آغاز کنند؛ توافقی که «خط کنترل (LOC) را به عنوان مرز موقت نظامی در کشمیر تعیین کرد. با این حال، در سال ۱۹۷۴، ورود تسلیحات هسته‌ای به معادله، ابعاد جدیدی به این مناقشه افزوده شد. همان سال هند اولین سلاح هسته‌ای خود را آزمایش کرد که رقابت تسلیحات هسته‌ای را آغاز کرد و پاکستان دو دهه بعد به این توانمندی دست یافت. در سال ۱۹۸۹، پاکستان از جنبش مقاومت نوظهور در کشمیر تحت کنترل هند بهره‌برداری کرد تا کنترل هند را تضعیف کند و این اقدام باعث شعله‌ور شدن دوباره تنش‌ها و آغاز دهه‌ها خشونت شد. در سال ۱۹۹۹، شورشیان تحت حمایت پاکستان و سربازان پاکستانی پست‌های نظامی هند را در ارتفاعات یخی منطقه کارگیل تصرف کردند. نیروهای هندی

متحده و سازمان ملل هستند، انگیزه‌هایی برای اجتناب از جنگ دارند. مثال‌های دیپلماتیک، از جمله ارتباطات پشت صحنه، همچنان باز هستند و پیشینه‌های تاریخی نشان می‌دهند که هر دو طرف می‌توانند پس از اقداماتی محدود، تنش‌ها را کاهش دهند. در حالی که وضعیت در کشمیر همچنان ناپایدار است، رویکرد با احتیاط هند و لغاظی‌های محتاطانه پاکستان نشان‌دهنده منافع مشترک برای محدود کردن بحران است.

امکان سرایت تنش به کل آسیای جنوبی

رودابه شاهید

پژوهشگر ارشد در مرکز آسیای جنوبی

به عنوان اعضای غیرهسته‌ای اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای آسیای جنوبی (SAARC) که اطراف هند قرار دارند، کشورهایی چون بنگلادش، سریلانکا، نپال، بوتان و مالدیو در صورت تشدید درگیری هند و پاکستان بر سر کشمیر، محدودیت‌های فزاینده‌ای روبه‌رو خواهند شد.

اگر تنش میان دو همسایه مسلح به سلاح هسته‌ای بالا بگیرد، پیامدهای ژئوپلیتیکی و داخلی برای این کشورهای کوچک‌تر آسیای جنوبی بسیار پیچیده خواهد بود. در این میان، بنگلادش بیش از همه آسیب‌پذیر است؛ جایی که تغییر اخیر در حاکمیت، دولت طرفدار هند -شیخه حسین را کنار زده و دولتی موقت را جایگزین کرده است که در فضای سیاسی شدیداً قطبی‌شده‌ای دست‌وپنجه نرم می‌کند. احساسات ضد‌هندی در داخل برای حفظ بی‌طرفی را برای کشورهای غیرهسته‌ای آسیای جنوبی بالا می‌برد.

این مسأله به نوبه خود پیامدایی برای راهبرد ایالات متحده در حوزه هند-اقیانوس آرام خواهد داشت، واشنگتن به هند به عنوان ستون اصلی تلاش‌های تازان‌ساز منطقه‌ای علیه چین نگاه می‌کند، پیروی از سیاست متوازن‌سازی را محدود خواهد کرد. به‌طور کلی، موقعیت داکا را به‌شدت متزلزل می‌کند. در سریلانکا، دولت احتمالاً موضع بی‌طرفی محتاطانه‌ای حفظ خواهد کرد و در عین حال به‌طور غیررسمی با مواضع امنیتی